

تجزیه و ترکیب

انواع جملات

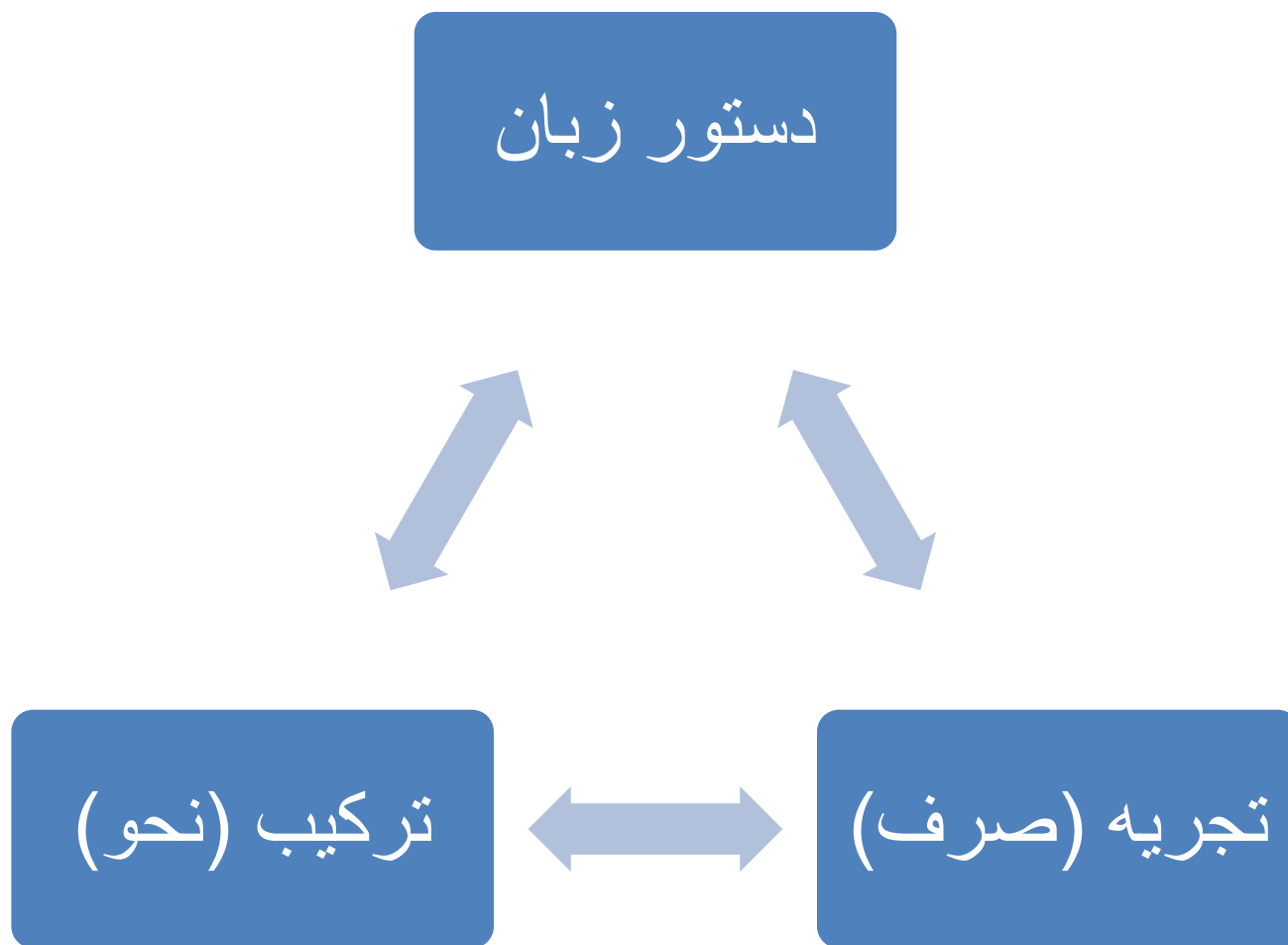
تجزیه

1. تجزیه (صرف): در تجزیه از نوع کلمه یا واژه یا خصوصیات کلمه در خارج از جمله بحث می گردد. با اینکه معنی کلمه در تجزیه در خارج از جمله مورد بررسی قرار می گیرد اما در عین حال به معنی آن در جمله نیز باید توجه شود. بطور مثال کلمه باد می تواند فعل دعائی باشد یا اسم که بمعنی جریان هوا است.

ترکیب

- ترکیب (نحو): در ترکیب از نقش کلمه در داخل جمله بحث می‌گردد. از همین رو نقش کلمه به نقش اصلی و وابسته تقسیم می‌شود.
- بصور مثال: هوا سرد است. هوا درین جا نهاد است در حالیکه در خارج جمله کلمه هوا اسم می‌باشد.

دستور زبان شامل تجزیه و ترکیب

جمله

- جمله از یک یا از چندین کلمه به گونه درست شده است که حاوی مفهوم و پیامی باشد. در جمله حداقل یک فعل وجود دارد.
- بطور مثال: احمد درس می خواند.

جمله کامل و ناقص

- جمله کامل: جمله است که معنی آن کامل باشد.
بطور مثال: باران می بارد. یک جمله ساده کامل حداقل دو جز دارد: نهاد + فعل
- جمله ناقص: جمله است که معنی آن کامل نباشد. مانند «اگر وقت می داشتم»

جمله ساده کوتاه

- جمله ساده کوتاه جمله است که اگر یک کلمه را از آن حذف کنیم جمله معنی خود را از دست می دهد.
- جمله ساده کوتاه به سه نوع تقسیم می شود. مانند:
 1. وحید آمد.
 2. فتاح لایق است.
 3. وحید انور را دید.

جمله ساده کوتاه

جمله ساده

فاعل + مفعول + فعل

مسند الیه + مسند

فاعل + فعل

جمله پایه و جمله پیرو

- جمله اصلی را جمله پایه و جمله که جای یکی از ارکان جمله اصلی قرار می گیرد و یا آنرا توضیح دهد، جمله پیرو می گویند.

مثال:

افسوس می خورم که او را ندیدم. « که او را ندیدم » جمله ساده کوتاهی است که بجای مفعول بواسطه جمله اصلی آمده است.

جمله از لحاظ معنی

جمله از نظر
معنا

جمله تعجبی

جمله پرسشی

جمله امری

جمله التزامی

جمله خبری

جمله از نظر معنا

• جمله خبری: جمله ای است که در آن مطلبی بصورت خبر بیان گردد.

مثال: قطار حرکت کرده است.

• جمله التزامی: جمله است که فعل آن دارای وجه التزامی باشد و در موارد متعدد به کار می رود.

مثال:

- تردید: شاید او تماس بگیرد.

- شرط: اگر او بیاید ...

جمله از نظر معنا

- خواهش: کاش او بیاید. خدا کند که او پیروز گردد.
- توصیه و سفارش و تشویق و اجازه:
- مثال: نیفتی! عرض شود که ...
- جمله امری: جمله که در آن مفهوم فرمان، دستور و نهی وجود داشته باشد.
- مثال: این را بنویس. با کسی درین مورد صحبت نکن.

جمله از نظر معنا

• جمله پرسشی: هرگاه توسط جمله مطلب را از کسی بپرسیم، جمله پرسشی می باشد.

مثال: آیا هر روز به ورزش میروی؟

• جمله تعجبی: اگر در معنا جمله تعجب، تحسین و ناراحتی وجود داشته باشد آنرا جمله تعجبی می گویند.

مثال:

چقدر عالی است!

آفرین بر شما!

ارکان اصلی جمله

- جمله از دو بخش اصلی تشکیل می گردد:
نهاد + فعل (مسند)

نهاد به دو نوع تقسیم می گردد: فاعل یا مسند الیه

- فاعل: نهادی است که کاری انجام داده است مانند: شفیق آمد.

- مسند الیه: نهادی است که به آن صفت و حالت را نسبت دهند. جنگل سبز است.

- مسند: صفت و حالت که به مسندالیه نسبت داده شود.